

45651 - Cuma Günü Hutbe Esnasında Konuşmanın Hükmü

Soru

Cuma namazı için camiye girdim, camiye her giren selam verir ve Kur'an okuyanlar dahil cemaat selamını alırdı; hutbe okunurken bile bazı girenler selam verir ve imam kısık bir sesle selamını alırdı, bu davranış caiz midir?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Cuma günü imam hutbe verdiği esnada camiye giren kimsenin susması ve imamı dinlemesi vaciptir. Başkasıyla konuşması hatta başkasını susturması bile caiz değildir. Bunu yapan kimse boş konuşmuştur, boş konuşan kişinin cuması geçersiz olur.

Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet edildiğine göre Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Cuma günü imam hutbe okurken sen arkadaşına (sadece) 'sus' dediğin zaman (yine) lağv (abes ile iştigal) etmiş olursun.” (Buhari 892, Muslim 851)

Bu yasaklama şer'i bir soruya cevap vermeyi bile kapsadığına göre dünya işlerine cevapları kapsamaması daha evladır.

Ebu'd-Derda (r.a)'dan rivayetle şöyle dedi: “Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) cuma günü minbere oturduktan sonra bir ayet okudu, o esnada yanımda Ubeyy bin Ka'b vardı. Ona: ‘Ey Ubey, bu ayet ne zaman indirildi?’ diye sordum. Fakat cevap vermedi, tekrar sorduğumda yine cevap vermedi. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem minberden indiğinde Ubeyy r.a: ‘Bugünkü namazından senin için bu sorudan başka hiçbir kazancın yoktur.’ dedi. Soru sahibi Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e giderek kendisiyle Ubeyy r.a arasında hutbe esnasında geçeni anlattı ve Ubeyy (r.a)'in namazdan sonra kendisine söylediği sözü nakletti. Resulullah Sallallahu Aleyhi ve

Sellem: “Ubeyy doğru söylemiştir, imamın konuştuğunu işitersen hutbeyi bitirinceye kadar dinle.”
(İbn Mâce 1111, Ahmed 20780)

Bu hadis, cuma günü hutbe esnasında konuşmanın haram olduğu ve dinlemenin vacip olduğunu gösterir.

İbn Abdulber şöyle dedi:

Hutbeyi işitenin dinlemesinin vacip olmasında fıkıh alimleri arasında ihtilaf yoktur.

(El İstizkar 5/43)

Vacip olmadığını söyleyenlerin ise delili yoktur.

İbn Rüşd hutbeyi dinlemenin hükmü ile ilgili şöyle dedi:

“Dinlemeyi vacip görmeyenler ise, onların geçerli bir delili yoktur fakat şöyle bir şüpheleri vardır: Yüce Allah şöyle dedi: “Kur’an okunduğu zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin.” Bu mezhebin yorumuna göre Kur’an dışındakileri dinlemek vacip değildir. Ancak bu görüşte zayıflık vardır. Söz konusu hadisin onlara ulaşmadığı varsayılmaktadır.
(Bidâyetul-Muctehid 1/389)

İmamı dinlemenin vacip olmasıyla ilgili imamla konuşmak ve gerektiğinde imamın cemaatle konuşması istisnadır.

Enes b. Malik şöyle dedi: “Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem zamanında bir kıtlık meydana geldi, gün cuma günüydü, Resulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem ayakta hutbe okuyordu; göçebe bir adam onun karşısına dikildi ve ‘Ey Allah’ın Rasulü!

Mallar helak oldu. Çocuklar aç kaldı. Allah’a dua et!’ dedi. Bunun üzerine Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti ... Sonra yağmur yağdı. Vallahi bir hafta güneşi göremedik. Ertesi cuma yine o kapıdan bir adam girdi ve: ‘Ey Allah’ın Rasulü! Binalar çöktü, bizim mallar suya battı. Allah’a dua et!’ dedi. Bunun üzerine Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yine ellerini kaldırdı ve...” (Buhari 891, Muslim 897)

Cabir bin Abdullah r.a şöyle dedi: Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem cuma günü hutbe okurken bir adam girdi. Rasulullah ona: “Ey falan, namaz kıldın mı?” diye sordu. Adam, “Hayır.” cevabını verdi. Rasulullah: “Kalk, iki rek’at namaz kıl.” dedi. (Buhari 888, Muslim 875)

Bu tür hadislere istinaden cuma günü cemaatin birbiriyle konuşmasının caiz olduğu ve dinlemenin vacip olmadığına dair delil getirenlerin görüşleri isabetli değildir.

İbn Kudame şöyle dedi:

Getirilen delil: Durumun imamla konuşan veya imamın konuştuğu kişiye özel olduğu muhtemeldir. Çünkü bu durumda hutbeden mahrum olmak söz konusu değildir. Bu bağlamda Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem sahabeye: “Namaz kıldın mı?” diye sormuş ve sahabe cevap vermiştir. Ömer r.a, Osman r.a hutbe okurken soru sormuş ve cevabını almıştır. Böylece tüm delillerle amel etmek açısından bu konuşmanın caizliği sadece imam ve kişi arasında olduğu sürece var sayılır. İmamdan başkasına kıyas yapılmaz. (el Muğni 2/85)

Hapşırana “Yarhemukellah” demek ve selamı almak hususunda ise ilim ehli farklı görüşler bildirmiştir.

Bazı ilim ehline göre imam hutbe okuduğunda hapşırana “Yarhemukellah” demek ve selamı almak caizdir. İmam Ahmed ve İshak bu görüştedir.

Bazı ilim ehli ve tabiinler bunu mekruh görürler. Ayrıca imam Şafii de bu görüştedir.

Daimî Fetva Kurulu’nda şöyle geçmektedir:

İmam hutbe okuduğunda hapşırana “Yarhemukellah” demek ve selamı almak, alimlerin tercihli görüşüne göre caiz değildir. Hadisin genel anlamı gereğince tüm konuşmalar yasaktır.

İmam hutbe okuduğunda mescide giren bir kimsenin selam vermesi caiz değildir. Selamı duyan kişilerin de selama cevap vermemeleri gerekir.

Hutbe esnasında acil bir durum olmadığı müddetçe imamla konuşmak caiz değildir. (8/242-244)

Şeyh İbn Useymin şöyle dedi:

Hutbe esnasında selam vermek haramdır. İmam hutbe okuduğunda selam vermek caiz olmadığı gibi selamı almak da haramdır. (Fetava İbn Useymin 16/100)

Şeyh Elbani şöyle dedi:

Hutbe esnasında bir kimsenin arkadaşına “Sus!” demesi sözlük bakımından boş ve anlamsız bir ifade değildir. Bilakis bu ifade iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaktır. Buna rağmen Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bu ifadeyi boş ve abesle iştigal olarak görmüştür. Çünkü daha önemli bir durum vardır, o da hutbe verenin nasihatlerine kulak vermektir. Böylece imamın hutbesi emri bilmaruftan daha fazla ehemmiyet arz eder. Emir bi'l-Maruf derecesinde olan ifade yasak olduğuna göre daha az önem arz eden hususların yasaklanması evladır. (El Ecvibe el Nafie, s. 45)

Özetle:

Cuma hutbesine hazır olan kimsenin imamı dinleyip susması ve konuşmaması gerekir, delil ile istisna edilen durumlar hariçtir. Bunlar da imamın biriyle konuşması veya bir kimsenin imamlarla konuşmasıdır. Kör bir adamı düşmekten kurtarmak gibi acil durumlar hükümden istisnadır.

İmama selam vermek veya selam almak caiz değildir. Çünkü imamlarla konuşmanın caiz olmasının şartı bir maslahat ve ihtiyaç olmasıdır. Selam vermek/alma, zorunlu bir ihtiyaç değildir.

Şeyh İbn Useymin, el Şerhul Mumti 5/140'da şöyle dedi:

İmamın maslahat dışı bir hususta konuşması caiz değildir. Gerektiğinde namaz vb. hususlarla konuşması caizdir. Şüphesiz imamın cemaatle maslahat dışı konuşması da caiz değildir.

Bir ihtiyaç olması durumunda caiz olur. Dinleyicinin bir konuyu anlamadığı durumda sorması bir ihtiyaç olduğu gibi imamın bir ayeti yanlış okuması veya eksik okuması durumunda bunun imama hatırlatılması da bir ihtiyaçtır.

Maslahat ihtiyaçtan daha düşük bir durumdur. Hoparlör bozulduğunda imamın bir kişiden cihazı

düzeltilmesini istemesi bir maslahat olup caizdir.

En iyisini Allah bilir.